

Sygn.akt III AUa 650/20

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 4 lutego 2021 r.

Sąd Apelacyjny w Białymstoku, III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący sędzia Alicja Sołowińska

Sędziowie Sławomir Bagiński

Dorota Elżbieta Zarzecka

Protokolant Edyta Katarzyna Radziwońska

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 4 lutego 2021 r. w B.

sprawy z odwołania M. G.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B.

o ustalenie ustawodawstwa właściwego

na skutek apelacji wnioskodawcy M. G.

od wyroku Sądu Okręgowego w Suwałkach III Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 28 lipca 2020 r. sygn. akt III U 215/20

I. oddala apelację;

II. zasądza od M. G. na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. 240 (dwieście czterdzieści) złotych z ustawowymi odsetkami za opóźnienie w spełnieniu świadczenia pieniężnego od dnia uprawomocnienia się niniejszego orzeczenia do dnia zapłaty tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego za II instancję.

Sławomir Bagiński A. D. E. Z.

Sygn. akt III AUa 650/20

UZASADNIENIE

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. decyzją z 13 grudnia 2019 r. stwierdził, że wnioskodawca M. G. w okresie od 1 lutego 2015 r. do 30 listopada 2017 r. z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej podlega ustawodawstwu polskiemu.

Odwołanie od tej decyzji wniósł M. G. zaskarżając ją w całości. Zarzucał, iż wydana została z naruszeniem art. 13 ust.3 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) Nr 883/2004 z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego w zw. z art. 16 ust. 2 i 4 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) Nr 987/2009 z dnia 16 września 2004 r. dotyczącego wykonania rozporządzenia (WE) Nr 883/2004 z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego. Skarżący zarzucił też

naruszenie art. 14 ust. 5b rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) Nr 987/2009 z dnia 16 września 2004 r. poprzez przyjęcie, że wykonywanie pracy za granicą w wskazanym w umowie ze słowackim pracodawcą rozmiarze godzinowym, w okresie miesiąca, stanowi pracę o charakterze marginalnym, uniemożliwiającym ustalenie polskiego ustawodawstwa. Nadto wskazywał na naruszenie art. 477¹¹ § 1 i § 2 k.p.c. w zw. z art. 379 pkt 5 k.p.c., przez jego niezasadne niezastosowanie i zaniechanie wezwania do udziału w sprawie w charakterze zainteresowanego słowackiego pracodawcy, u którego skarżący był zatrudniony i w konsekwencji nieważność postępowania z uwagi na pozbawienie wskazanego zainteresowanego możliwości obrony swych praw w prowadzonym postępowaniu. Skarżący żądał zmiany decyzji i ustalenia, że w spornym okresie podlegał ustawodawstwu słowackiemu w zakresie ubezpieczeń społecznych.

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. wniósł o oddalenie odwołania.

Sąd Okręgowy w Suwałkach wyrokiem z 28 lipca 2020 r. oddalił odwołanie (pkt 1) oraz zasądził od M. G. na rzecz organu rentowego 180 zł z ustawowymi odsetkami od dnia uprawomocnienia się wyroku w zakresie kosztów do dnia zapłaty tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego (pkt 2).

Sąd pierwszej instancji ustalił, że M. G. w Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej zgłosił rozpoczęcie działalności gospodarczej od 1 kwietnia 1993 r. Z tego tytułu zgłosił się do ubezpieczeń społecznych i ubezpieczenia zdrowotnego, między innymi od 1 grudnia 2000 r. do 31 stycznia 2015 r. Nie zaprzestając prowadzenia działalności na własny rachunek skarżący wyrejestrował się z ubezpieczeń od 1 lutego 2015 r. w związku z zatrudnieniem na terytorium Słowacji. W konsekwencji 12 marca 2015 r. M. G. złożył w Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych wnioski, o ustalenie właściwego ustawodawstwa, do którego załączył umowę o pracę ze słowackim pracodawcą firmą (...). s.r.o. P. 76, 022 01 z siedzibą w C., zawartą 1 lutego 2015 r. W umowie tej ustalono, że miejscem pracy wnioskodawcy jest Republika Słowacka i określono wynagrodzenie w wysokości 40 euro miesięcznie, a od 1 stycznia 2017 r. - 60 euro miesięcznie. Praca wnioskodawcy polegała na roznoszeniu ulotek, a skarżący świadczył ją wymiarze 10 godzin miesięcznie, w okresie od 1 lutego 2015 r. do 30 listopada 2017 r.

W celu ustalenia ustawodawstwa właściwego, pismem z 16 czerwca 2015 r. organ rentowy zwrócił się do słowackiej instytucji ubezpieczeniowej, o potwierdzenie objęcia wnioskodawcy słowackim systemem zabezpieczenia społecznego z tytułu zatrudnienia u słowackiego pracodawcy, jednocześnie udostępniając słowackiej instytucji ubezpieczeniowej dokumenty niezbędne do zajęcia wiążącego stanowiska. W odpowiedzi słowacka instytucja ubezpieczeniowa pismem z 19 sierpnia 2015 r. w trybie art. 16 ust. 3 rozporządzenia wykonawczego oświadczyła o nieprzyjęciu stanowiska organu rentowego w przedmiocie ustalenia jako ustawodawstwa właściwego, ustawodawstwa słowackiego.

W celu usunięcia istniejących wątpliwości pozwany Zakład Ubezpieczeń Społecznych w trybie określonym w art. 16 ust. 4 rozporządzenia wykonawczego wszczął postępowanie wyjaśniające. O jego efektach i o zajętych stanowiskach organ rentowy zawiadomił słowacką instytucję ubezpieczeniową, pismem z 13 grudnia 2018 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych wskazał, że na podstawie art. 13 ust. 3 rozporządzenia podstawowego oraz art. 14 rozporządzenia wykonawczego, w okresie od 1 lutego 2015 r. do 30 listopada 2017 r. właściwym dla odwołującego będzie ustawodawstwo słowackie. Jednocześnie organ rentowy wskazał, że ustalenie to ma charakter tymczasowy i stanie się ostateczne jeżeli przed upływem 2 miesięcy nie zostanie zgłoszone przez właściwą instytucję zawiadomienie o niemożności zaaprobowania prezentowanego przez ZUS w konkretnym stanie faktycznym stanowiska, dotyczącego ustawodawstwa właściwego.

W odpowiedzi słowacka instytucja ubezpieczeniowa, pismem z 13 maja 2019 r. powołując się na regulację przewidzianą w art. 16 ust. 3 rozporządzenia podstawowego zawiadomiła Zakład Ubezpieczeń Społecznych o odrzuceniu uznania za właściwe ustawodawstwa słowackiego dla wnioskodawcy w okresie od 1 lutego 2015 r. do 30 listopada 2017 r. Tego rodzaju stanowisko słowackiej instytucji ubezpieczeniowej, zostało podtrzymane w jej kolejnym adresowanym do organu rentowego piśmie, z dnia 12 lipca 2019 r., w którym wskazano, iż praca odwołującego świadczona na terytorium Republiki Słowackiej udokumentowana przedłożonymi umowami „ma

charakter działalności znikomej (marginalnej)”. Ta ostatnia okoliczność sprawiła, iż instytucja słowacka nie wydała M. G. poświadczenia A1.

W kontekście powyższych ustaleń w ocenie Sądu Okręgowego odwołanie należało uznać za nieuzasadnione, albowiem ustawodawstwem właściwym dla odwołującego jest ustawodawstwo polskie. Sąd pierwszej instancji wskazał, że zgodnie z art. 11 ust. 1 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 883/2004 z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego (Dz. Urz. UE L 2004.166.1 - dalej nazywanego rozporządzeniem podstawowym), kluczową zasadą koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego w Unii Europejskiej, zakładającą rzeczywiste istnienie konkurencyjnych tytułów ubezpieczenia, jest podleganie ustawodawstwu jednego państwa członkowskiego. Z zasady tej wynikają dyrektywy postępowania dla instytucji państw członkowskich oraz organów odwoławczych regulowane przepisami rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 987/2009 z dnia 16 września 2009 r. dotyczącego wykonywania rozporządzenia (WE) nr 883/2004 w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego (Dz. Urz. UE L 2009.284.1 - dalej nazywanego rozporządzeniem wykonawczym).

Wobec powyższego, opisana w treści art. z art. 16 rozporządzenia wykonawczego procedura uzgodnień między instytucjami państw członkowskich dotyczących stosowania art. 13 rozporządzenia podstawowego, toczy się w istocie bez udziału osoby, która wykonuje pracę najemną i pracę na własny rachunek w różnych państwach członkowskich. Kończy się zaś poinformowaniem zainteresowanego przez instytucję właściwą państwa członkowskiego, którego ustawodawstwo zostało tymczasowo lub ostatecznie określone, jako mające zastosowanie, o tym, które ustawodawstwo zostało tymczasowo lub ostatecznie określone - tak wyrok Sądu Najwyższego z dnia 26 stycznia 2017 r., III UK 50/16).

W tych okolicznościach, przedmiotem decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, jako instytucji państwa członkowskiego, w którym osoba, która wykonuje pracę najemną i pracę na własny rachunek w różnych państwach członkowskich, ma miejsce zamieszkania (po przeprowadzeniu procedury uzgodnień między instytucjami państw członkowskich dotyczących stosowania art. 13 rozporządzenia podstawowego) powinno być, zgodnie z zasadą terytorialności przyjętą w art. 11 ust. 1 rozporządzenia podstawowego i art. 83 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, nie tyle wskazanie ustawodawstwa właściwego, bo czyni to - zgodnie z art. 16 ust. 5 rozporządzenia wykonawczego - instytucja właściwa (której ustawodawstwo zostało tymczasowo lub ostatecznie określone), lecz będące następstwem tego określenia ustalenie, że po określonym w decyzji dniu do wymienionej osoby nie ma zastosowania polski system zabezpieczenia społecznego. Zatem odnosząc się wprost do zawartego w odwołaniu M. G. wniosku o ustalenie ustawodawstwa słowackiego, podnieść należy, iż instytucja miejsca zamieszkania może wydać decyzję, że ustala ustawodawstwo właściwe jej państwa członkowskiego, albo decyzję stwierdzającą, że ustawodawstwo jej państwa nie jest właściwe (tak K. Ś., Ustalenie ustawodawstwa tymczasowego na podstawie rozporządzeń 883/2004 oraz 987/2009, (...) 2014 nr 7).

Sąd Okręgowy wskazał, że z przywołanej wyżej, a ujętej w treści art. 11 ust. rozporządzenia podstawowego, zasady terytorialności wynika, że nie jest dopuszczalna – do czego w istocie zmierza skarżący w odwołaniu - ocena stosunku prawnego stanowiącego tytuł ubezpieczenia społecznego w innym państwie członkowskim przez instytucję miejsca zamieszkania osoby wnoszącej o ustalenie właściwego ustawodawstwa - tak wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 czerwca 2013 r., II UK 333/12. Jednocześnie należy mieć na uwadze, że gdy - tak jak w rozpoznawanej sprawie - instytucje państw członkowskich dojdą do wspólnego porozumienia, to ma ono decydujące znaczenie dla ustalenia ustawodawstwa właściwego, gdyż przepisy art. 13 ust. 2 i 3 rozporządzenia podstawowego mają na celu wyeliminowanie podwójnego lub wielokrotnego ubezpieczenia w różnych państwach członkowskich, ewentualnie uniknięcia sytuacji, w której dana osoba nie będzie podlegała żadnemu ustawodawstwu, a nie ustalenie ubezpieczenia korzystnego dla zainteresowanego ze względu na wysokość składek.

Jeżeli intencją wnioskodawcy jest uzyskanie potwierdzenia podlegania wskazanemu przez niego ustawodawstwu słowackiemu, to temu służy wniosek o wydanie poświadczenia na formularzu A1. Wówczas ocena takiego żądania należy do organów i instytucji właściwych tego państwa członkowskiego, którego ustawodawstwo miałyby być

zastosowane - tak wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4 kwietnia 2017 r., II UK 248/16). Skarżący jednak nie wykazał, że dysponuje stosownym formularzem A1 wydanym przez słowacką instytucję.

Wprawdzie słusznie wskazuje w wywiezionym odwołaniu na brak kompetencji pozwanego do oceny pracy wykonywanej w innym państwie członkowskim jako marginalnej, nie zauważa jednak, iż dokumentem stanowiącym między innymi podstawę do ustalenia właściwego ustawodawstwa są druki A1 wydane przez instytucję ubezpieczeniową. Natomiast wbrew zawartemu w jego odwołaniu wnioskowi, Sąd krajowy nie jest uprawniony do podważania stanowiska słowackiej instytucji ubezpieczeniowej, która przecież odmówiła skarżącemu wydania tego dokumentu. Zatem w rozpoznawanej sprawie to nie ZUS zakwestionował prawną doniosłość umowy o pracę zawartej ze słowackim pracodawcą, lecz w istocie dokonała tego właściwa instytucja słowacka.

Zdaniem Sądu Okręgowego, Zakład Ubezpieczeń Społecznych w niniejszej sprawie dopełnił procedury określonej w art. 16 ust. 2 rozporządzenia nr 987/2009, bowiem w kwestii ustalenia właściwego ustawodawstwa powiadomił słowacką instytucję ubezpieczeniową. Nie budzi przy tym wątpliwości, iż słowacka instytucja ubezpieczeniowa przedstawiła Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych w niniejszej sprawie jednoznaczne i wiążące opinie. Przyjął zatem należy, że instytucja słowacka doszła do wspólnego z ZUS porozumienia, o którym mowa w art. 16 ust. 4 rozporządzenia wykonawczego, co oznacza, iż procedura konsultacji osiągnęła zamierzony cel.

Sąd Okręgowy stwierdził ponadto, że w sprawie nie zachodzi nieważność postępowania z uwagi na pozbawienie możliwości obrony praw przez pracodawcę słowackiego (art. 379 pkt 5 k.p.c.). W myśl art. 477¹¹ § 2 zd. 1 k.p.c., zainteresowanym jest ten, czyje prawa lub obowiązki zależą od rozstrzygnięcia sprawy. Zgodnie z zasadą terytorialności, chodzi w tym przepisie o prawa i obowiązki wynikające z polskiego systemu ubezpieczeń społecznych, stąd nie ma on zastosowania do praw i obowiązków wynikających z porządków prawnych innych krajów członkowskich Unii, o których rozstrzygają odpowiednie organy tych krajów wedle obowiązującego w nich prawa (zob. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 14 lipca 2016 r., II UK 297/15, z dnia 25 listopada 2016 r., I UK 370/15, z dnia 13 września 2017 r., I UK 328/16). Zatem nieuprawnione i bezskuteczne procesowo byłoby wezwanie pracodawcy słowackiego skarżącego, jako zainteresowanego w sprawie toczącej się z odwołania M. G..

Mając na uwadze przedstawione okoliczności, Sąd Okręgowy na mocy art. 477¹⁴ § 1 k.p.c. oddalił odwołanie (pkt 1).

O kosztach postępowania sąd orzekł w punkcie 2 wyroku na podstawie art. 98 § 1 KPC i § 9 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie opłat za czynności radców prawnych z dnia 22 października 2015 r. (Dz.U. z 2015 r. poz. 1804), tj. z dnia 3 stycznia 2018 r. (Dz.U. z 2018 r. poz. 265).

Apelację od powyższego wyroku wniósł M. G., zaskarżając go w całości i zarzucając sądowi pierwszej instancji:

1) naruszenie prawa materialnego, tj.:

a) art. 14 ust. 5 lit. b Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 987/2009 w związku z art. 13 ust. 3 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 883/2004 w sprawie w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego (Dz.Urz.UE L. 2004.166) zwanym dalej „Rozporządzeniem podstawowym”, poprzez jego błędne zastosowanie polegające na uznaniu, iż praca wykonywana przez wnioskodawcę na Słowacji miała charakter marginalny, co skutkowało uznaniem, iż ubezpieczony nie podlega ustawodawstwu słowackiemu w zakresie ubezpieczeń społecznych i w konsekwencji oddaleniem odwołania;

b) art. 5 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) NR 987/2009 z dnia 16 września 2009 r. dotyczącego wykonywania rozporządzenia (WE) nr 883/2004 w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego (Dz.U. L 284 z 30.10.2009, s.l) poprzez ustalenie stanu faktycznego sprzecznego z stanem rzeczywistym podczas gdy ze zgromadzonego materiału dowodowego wynika, że praca jest przez wnioskodawcę rzeczywiście wykonywana, a mimo to uznano, iż nie stanowi ona podstawy do objęcia ubezpieczeniem społecznym z tytułu pracy najemnej;

2) naruszenie przepisów postępowania, które miało wpływ na wynik sprawy tj.:

a) art. 233 § 1 k.p.c. poprzez zaniechanie wszechstronnego rozważenia całego zebranego w sprawie materiału i oparcie rozstrzygnięcia jedynie na podstawie stanowiska ZUS, z pominięciem natomiast dokumentów przedstawianych przez odwołującego, w szczególności w postaci umowy o pracę, potwierdzeń otrzymywania wynagrodzenia za pracę, co skutkowało uznaniem, iż odwołujący wykonywał pracę o charakterze pomocniczym - marginalnym na rzecz M. na terenie Słowacji, a tym samym nie podlegała słowackiemu obowiązkowemu ubezpieczeniu społecznemu;

b) zarzut nieważności postępowania - art. 477¹¹ § 2 k.p.c. w zw. z art. 379 pkt 5 k.p.c. polegający niewezwaniu do udziału w sprawie pracodawcy wnioskodawcy - spółki (...) jako zainteresowanego, co skutkowało pozbawieniu podmiotu zainteresowanego jako strony możliwości obrony swoich prawa w niniejszym postępowaniu.

Wskazując na powyższe zarzuty odwołujący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez zmianę zaskarżonej decyzji przez ustalenie, że w okresie od dnia 1 lutego 2015 r. do 30 listopada 2017 r. wnioskodawca podlegał ustawodawstwu słowackiemu w zakresie ubezpieczeń społecznych; ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpatrzenia. Ponadto odwołujący wniósł o zasądzenie od organu rentowego na rzecz wnioskodawcy zwrotu kosztów procesu, o zobowiązanie organu rentowego do przedłożenia protokołu z kontroli przeprowadzonej u słowackiego pracodawcy tj. spółki (...) w zakresie zatrudnienia i wynagrodzenia wnioskodawcy M. G. obejmującego okres od 1 lutego 2015 r. do 30 listopada 2017 r., ewentualnie w sytuacji braku takiego protokołu w aktach ZUS o zobowiązanie organu rentowego do wystąpienia do organu słowackiego o powyższy dokument, a także o zobowiązanie organu rentowego do przedstawienia wyliczenia na podstawie którego praca wnioskodawcy uznana została przez organ za marginalną wraz z dokumentami na których oparł się organ sporządzając to wyliczenie ewentualnie w sytuacji brak takiego protokołu w aktach ZUS o zobowiązanie organu rentowego do wystąpienia do organu słowackiego o powyższy dokument.

Sąd Apelacyjny ustalił i zważył co następuje:

Apelacja jest niezasadna.

W pierwszej kolejności należy odnieść się do sformułowanego w apelacji zarzutu nieważności postępowania określonego przepisem art. 379 pkt 5 k.p.c. wskutek niewezwania do udziału w sprawie jako zainteresowanego – art. 477¹¹ § 2 k.p.c. – pracodawcy słowackiego, tj. spółki (...). W ocenie skarżącego zaskarżona decyzja organu rentowego stwierdzająca podleganie wnioskodawcy w dacie od 1.02.2015 r. do 31.11.2017 r. ustawodawstwu polskiemu wpływa na prawa i obowiązki pracodawcy słowackiego. W tej sytuacji, skoro spółka (...), której pracownikiem był skarżący nie brała udziału w niniejszym postępowaniu, to została pozbawiona możliwości obrony swych praw. Skutkiem tego jest nieważność postępowania.

Sąd Apelacyjny nie podziela wyżej przedstawionego poglądu skarżącego, gdyż słowacki pracodawca, tj. spółka (...) nie jest zainteresowaną w zaistniałym sporze w rozumieniu art. 477¹¹ § 2 k.p.c. Zaskarżona decyzja rozstrzygnęła o właściwym w stosunku do M. G., w okresie od 1.02.2015 r. do 30.11.2017 r. ustawodawstwie polskim. Przedmiotem oceny Zakładu Ubezpieczeń Społecznych i następnie Sądu nie był stosunek pracy świadczonej na terenie Słowacji. Wydanie zaskarżonej decyzji było poprzedzone odpowiednią procedurą ustalenia właściwego ustawodawstwa (art. 16 rozporządzenia Nr. (...)) i to w wyniku zastosowania tej procedury to słowacka instytucja oceniła pracę skarżącego na terenie Słowacji jako marginalną. W tych okolicznościach nie znajduje uzasadnienia udział spółki (...) w charakterze zainteresowanego w postępowaniu przed sądem polskim w sporze o ustalenie właściwego ustawodawstwa.

Wbrew zarzutowi apelacji Sąd I instancji nie naruszył też art. 233 § 1 k.p.c. Naruszenia tego przepisu skarżący upatrywał w tym, że Sąd Okręgowy nie dokonał swobodnej i wszechstronnej oceny materiału dowodowego przez to, że uznał za prawidłowe postępowanie przed organem rentowym i jednocześnie stwierdził brak kompetencji do wyjaśnienia pracy ubezpieczonego wskazywanej jako marginalna. Zdaniem skarżącego Sąd I instancji przy rozstrzygnięciu sporu nie wziął pod uwagę dokumentów potwierdzających faktyczne wykonywanie pracy na terenie Słowacji.

W ocenie Sądu Apelacyjnego Sąd I instancji właściwie ocenił zebrany w sprawie materiał dowodowy i na tej podstawie ustalił stan faktyczny sprawy, a w konsekwencji prawidłowo przyjął, że skarżący w spornym okresie objętym decyzją podlegał ustawodawstwu polskiemu.

Przypomnieć należy, iż istotny dla rozstrzygnięcia sporu stan faktyczny jest bezsporny i przedstawia się następująco: wnioskodawca z tytułu prowadzonej w Polsce działalności gospodarczej podlegał ubezpieczeniom społecznym od 01.04.1993 r. W związku z tym, że od 1 lutego 2015 r. zawarł umowę o pracę ze Słowackim pracodawcą – firmą (...) s.r.o. z siedzibą w C., wyrejestrował się z ubezpieczeń społecznych z tytułu działalności gospodarczej i złożył w ZUS wniosek o ustalenie właściwego ustawodawstwa. Do wniosku dołączył umowę o pracę z pracodawcą słowackim, z której wynikało, że miejscem pracy jest Republika Słowacka. Umowa została zawarta na czas określony od 1 lutego 2015 r. do 30 listopada 2017 r., zaś praca miała być wykonywana w wymiarze 10 godzin miesięcznie za wynagrodzeniem 40 euro miesięcznie, a od 1 stycznia 2017 r. – 60 euro miesięcznie.

Spór w sprawie dotyczył zatem problematyki koordynacji z zakresu zabezpieczenia społecznego. Zbieg tytułów do ubezpieczenia społecznego reguluje Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 883/2004 z 29 kwietnia 2004 r. w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego. Zgodnie z jego art. 11 ust. 1 osoby, do których stosuje się to rozporządzenie podlegają ustawodawstwu tylko jednego państwa członkowskiego. Zasadą jest, że osoba która normalnie wykonuje pracę najemną i pracę na własny rachunek w różnych państwach członkowskich UE podlega ustawodawstwu państwa członkowskiego, w którym wykonuje pracę najemną (art. 13 ust. 3 rozporządzenia NR 883/2004) z zastrzeżeniem wynikającym z art. 14 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) Nr 987/2009 z dnia 16 września 2009 r. dotyczącego wykonywania rozporządzenia Nr 883/2004, a mianowicie, że praca o charakterze marginalnym nie będzie brana pod uwagę dla celów określenia mającego zastosowanie ustawodawstwa na mocy art. 13 rozporządzenia Nr 883/2004. Wykładni art. 13 ust. 3 rozporządzenia nr 883/2004 należy dokonać w ten sposób, że w celu określenia ustawodawstwa krajowego mającego zastosowanie na podstawie tego przepisu do osoby, która zwykle wykonuje pracę najemną i prowadzi działalność na własny rachunek w różnych państwach członkowskich, należy wziąć pod uwagę wymogi ustanowione w art. 14 ust. 5b oraz w art. 16 rozporządzenia Nr 987/2009 (por. wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z 13.07.2017 r., C-89/16, curia.eu.). Utrwalone w orzecznictwie jest stanowisko (por. wyrok SN z 6.06.2013 r. II UK 333/12), zgodnie z którym nie jest dopuszczalna ocena stosunku prawnego stanowiącego tytuł ubezpieczenia społecznego w innym państwie członkowskim przez instytucję miejsca zamieszkania osoby wnoszącej o ustalenie właściwego ustawodawstwa. Stwierdzenie spełnienia warunków ubezpieczenia społecznego w systemie prawnym państwa wykonywania pracy, podlegających koordynacji na podstawie rozporządzenia Nr 883/2004 dokonują organy właściwe do stosowania tego prawa. Instytucja właściwa według miejsca zamieszkania wnioskodawcy nie ma zatem kompetencji do oceny spełnienia warunków objęcia wnioskodawcy ubezpieczeniem społecznym w innym państwie członkowskim z tytułu wykonywania tam pracy najemnej.

Podkreślić należy, iż z mocy art. 14 ust. 5b rozporządzenia Nr 987/2009 praca o charakterze marginalnym nie będzie brana pod uwagę dla celów określenia mającego zastosowanie ustawodawstwa na mocy art. 13 rozporządzenia podstawowego. Art. 16 rozporządzenia wykonawczego stosuje się we wszystkich przypadkach objętych niniejszym artykułem.

Z przepisu art. 14 ust. 5b rozporządzenia Nr 987/2009 wynika jednoznacznie, że wydanie w sprawach koordynacji decyzji tymczasowej nie musi uwzględniać wniosku ubezpieczonego. Korzystne rozstrzygnięcie dla pracownika następuje wtedy, gdy jego praca nie cechowała się charakterem marginalnym. Ostateczną decyzję wydaje instytucja ubezpieczenia społecznego kraju, w którym złożono wniosek o ustalenie właściwego ustawodawstwa, ale w takiej sprawie powinno najpierw dojść do ustalenia właściwego ustawodawstwa w drodze decyzji tymczasowej, doręczonej właściwemu organowi zagranicznemu na podstawie art. 16 ust. 1 rozporządzenia nr 987/2009. Dopiero po zaakceptowaniu (także milczącym) przez zagraniczną instytucję ubezpieczeniową decyzji tymczasowej lub przeprowadzeniu wzajemnych uzgodnień w drodze procedury koncyliacji możliwe jest wydanie decyzji ostatecznej.

Przenosząc powyższy stan na sytuację skarżącego, stwierdzić należy, wbrew twierdzeniom apelacji, że organ rentowy wszczął odpowiednią procedurę ustalenia właściwego ustawodawstwa w związku z ujawnieniem przez odwołującego tytułu do ubezpieczenia społecznego w innym państwie członkowskim UE, tj. Słowacji. Sąd I instancji prawidłowo ustalił, że Zakład Ubezpieczeń Społecznych po złożeniu przez M. G. wniosku o ustalenie właściwego ustawodawstwa wraz z umową o pracę zawartą z pracodawcą słowackim zwrócił się do słowackiej instytucji ubezpieczeniowej o potwierdzenie objęcia wnioskodawcy ubezpieczeniem w tym kraju. W odpowiedzi na powyższe słowacka instytucja ubezpieczeniowa pismem z 19.08.2015 r. w trybie art. 16 ust. 3 rozporządzenia wykonawczego zanegowała podleganie wnioskodawcy ustawodawstwu słowackiemu. W związku z takim stanowiskiem instytucji słowackiej, ZUS wszczął postępowanie wyjaśniające, w wyniku którego ustalił tymczasowo jako właściwe ustawodawstwo słowackie. O takim stanowisku ZUS zawiadomił instytucję słowacką, powołał się na przepis art. 13 ust. 3 rozporządzenia podstawowego oraz art. 14 rozporządzenia wykonawczego. W odpowiedzi na tymczasowe ustalenie ustawodawstwa dokonane przez ZUS, słowacka instytucja ubezpieczeniowa pismem z 13 maja 2019 r. zawiadomiła polski organ ubezpieczeniowy o odrzuceniu uznania za właściwe ustawodawstwa słowackiego wnioskodawcy w okresie od 1 lutego 2015 r. do 30.11.2017 r. Takie stanowisko słowacka instytucja ubezpieczeniowa podtrzymała w kolejnym piśmie z 12.07.2019 r., wskazując, iż praca odwołującego na terytorium Słowacji świadczona w ramach umowy o pracę ma charakter działalności marginalnej. Ustalenia słowackiej instytucji ubezpieczeniowej były podstawą odmowy wydania M. G. poświadczenia A1.

Wobec jednoznacznego stanowiska słowackiej instytucji ubezpieczeniowej wyrażonego w trybie art. 16 ust. 3 rozporządzenia wykonawczego (Nr (...)) o braku podstaw do podlegania ubezpieczeniom społecznym z tytułu pracy wykonywanej na terenie Słowacji, określenie jako tymczasowe właściwe ustawodawstwo dokonane przez ZUS na etapie porozumienia między instytucjami nie mogło się ostać. Podkreślić też należy, iż oceny pracy wnioskodawcy wykonywanej na podstawie umowy o pracę, jako marginalnej dokonała słowacka instytucja ubezpieczeniowa jako właściwa z uwagi na miejsce wykonywania tej pracy. Organ rentowy, tj. ZUS i następnie Sąd rozpoznający odwołanie od decyzji ustalającej właściwe ustawodawstwo, nie mogły i nie decydowały samodzielnie o pracy marginalnej skarżącego jako negatywnej przesłance wyłączającej koordynację.

Określone jako tymczasowe ustawodawstwo słowackie zostało wyraźnie zanegowane przez słowacką instytucję ubezpieczeniową w trybie procedury przewidzianej w art. 16 rozporządzenia Nr 987/2009. Efektem tej procedury jest porozumienie państw członkowskich zapobiegające podwójnemu podleganiu ubezpieczeniu społecznemu albo nieobjęciu ubezpieczeniem w żadnym państwie członkowskim. O ile intencją skarżącego jest uzyskanie potwierdzenia podlegania wskazanemu przez niemu ustawodawstwu tj. Słowackiemu, to służy temu wniosek o wydanie poświadczenia na formularzu A1. Wówczas ocena takiego żądania należy do organów i instytucji właściwych tego państwa członkowskiego, którego ustawodawstwo miałyby być zastosowane. Procedura odwoławcza, w razie odmowy wydania zaświadczenia A1, przed właściwym organem słowackim, służyłaby zweryfikowaniu marginalności zatrudnienia na terenie Słowacji.

Reasumując powyższe Sąd Apelacyjny uznał, iż Sąd I instancji dokonał w sprawie właściwych ustaleń i na tej podstawie zasadnie przyjął, iż zaskarżona decyzja ustalająca jako właściwe ustawodawstwo polskie jest zgodna z prawem.

Apelacja jako niezasadna na mocy art. 385 k.p.c. podlegała oddaleniu.

O kosztach zastępstwa procesowego Sąd orzekł na mocy art. 98 k.p.c. w zw. z § 10 ust. 1 pkt. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 22.10.2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych.

Sławomir Bagiński Alicja Sołowińska Dorota Elżbieta Zarzecka